

STAPPEN NAAR ZELFBEHEER VAN EEN SPEELTUIN

Stappenplan
voor initiatiefnemers
als houvast en inspiratie

o'warsverband

DOCK



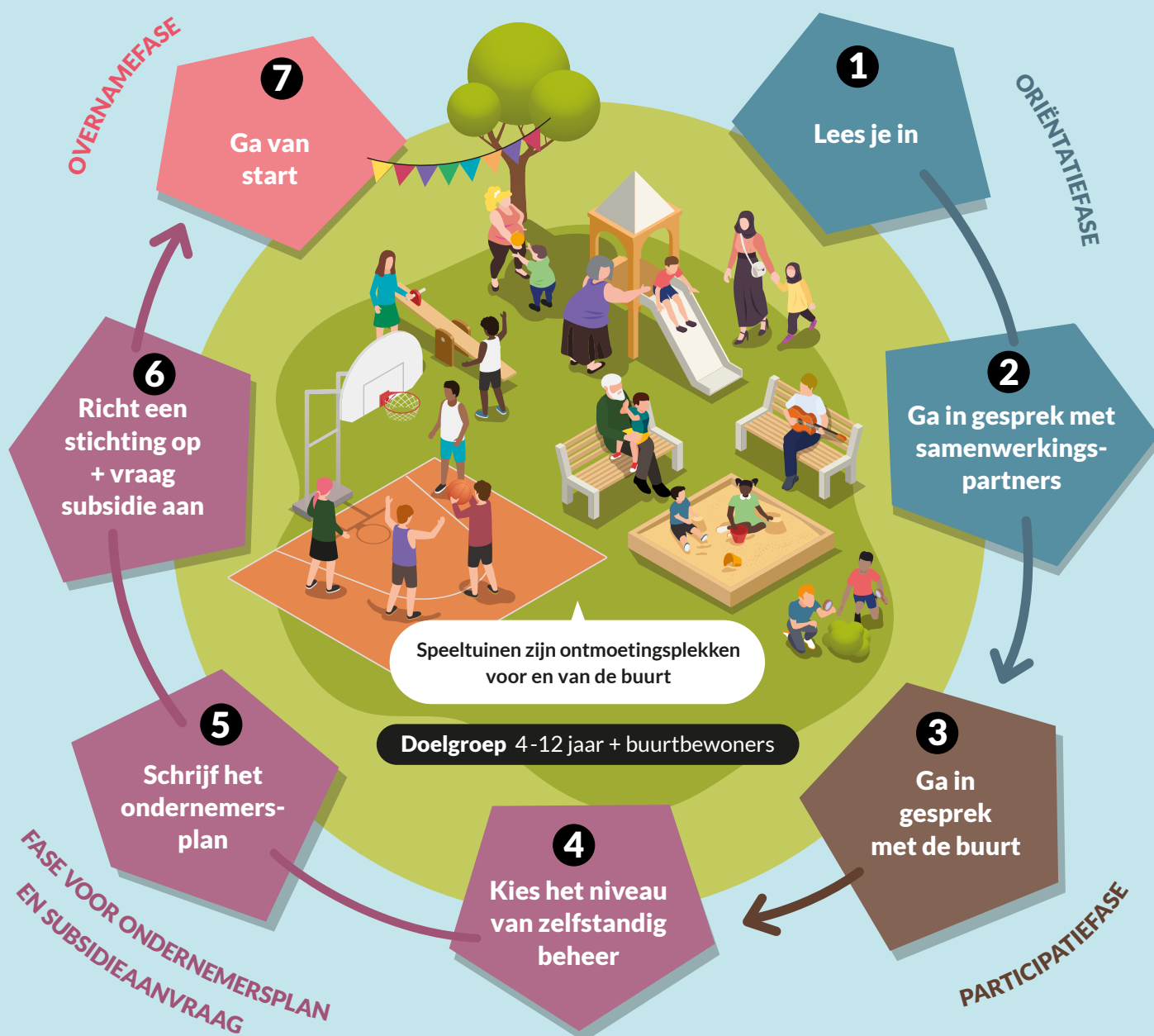
Wij maken plannen voor de toekomst van deze speeltuin

Initiatiefnemers



Wij ondersteunen met kennis, middelen en ervaring

Samenwerkingspartners



Inleiding

Utrecht heeft 21 beheerde speeltuinen. Deze bieden een veilige en beschermde plek waar kinderen vrij kunnen spelen, zich ontwikkelen en elkaar ontmoeten. Ook voor ouders en andere buurtbewoners zijn deze speeltuinen van grote waarde als plek voor contact en ontmoeting.

Zelfstandig beheer

De gemeente wil het beheer van speeltuinen zoveel mogelijk neerleggen bij inwoners, bezoekers (kinderen en ouders) en vrijwilligers. De speeltuinen zijn immers van en voor de buurt. Een deel van de Utrechtse speeltuinen is momenteel in zelfbeheer bij inwoners, welzijnsorganisatie DOCK beheert de overige speeltuinen.

In het beleidskader “**Beheerde speeltuinen**” geeft de gemeente duidelijkheid over wat zij belangrijk vindt. Ze streeft naar levendige en goed onderhouden speeltuinen met goede professionele ondersteuning en een gezamenlijke focus op kwaliteit. Ook wil de gemeente het beheer vereenvoudigen en per speeltuin beleggen bij één organisatie.

Stappenplan

Om initiatiefnemers te ondersteunen bij het proces ontwikkelde de gemeente, samen met welzijnsorganisatie DOCK en vereniging Dwarsverband, het stappenplan ‘Stappen naar zelfbeheer van een speeltuin.’

In dit stappenplan lees je wat er komt kijken bij het zelfstandig beheren van een speeltuin en welke stappen je als initiatiefnemer kunt doorlopen om dit te realiseren. Elk proces naar zelfbeheer is uniek. Je hoeft de stappen en acties niet altijd in chronologische volgorde te doorlopen. Zie het vooral als inspiratie en houvast voor een kansrijk proces.

- Na een korte introductie en een toelichting op de belangrijkste samenwerkingspartners beschrijven we vier fases in het proces om te komen tot een speeltuin in zelfbeheer:
 1. Oriëntatiefase
 2. Participatiefase
 3. Fase voor ondernemersplan en subsidieaanvraag
 4. OvernamefaseIn elke fase onderscheiden we verschillende stappen en geven we een aantal tips.
- In de bijlagen vind je een overzicht van achtergrondinformatie en het format voor een ondernemersplan.

Initiatiefnemer

Iedereen die het initiatief neemt om een speeltuin in zelfbeheer te nemen, noemen we hier een initiatiefnemer. Dat kunnen één of meerdere betrokken inwoners zijn die samen met andere enthousiaste inwoners de rol van toekomstig bestuur op zich nemen of een speeltuinmedewerker, die nieuwe mogelijkheden ziet voor de speeltuin.

Als initiatiefnemer:

- maak je plannen voor de toekomst van de speeltuin, bijvoorbeeld voor meer avontuur, natuur of sport in de speeltuin, om kinderen met een beperking beter en meer te laten meedoen of om het aantrekkelijker te maken voor buurtbewoners elkaar te ontmoeten. Bij je plannen staat het belang van het kind altijd voorop.
- moet je een aantal praktische zaken regelen, zoals het oprichten van een stichting of vereniging, het aannemen van personeel en het opstellen van een ondernemersplan.

Samenwerkingspartners

Als initiatiefnemer sta je niet alleen in het proces naar zelfbeheer van een speeltuin. Om de verandering succesvol te laten verlopen, werk je samen met de gemeente Utrecht, welzijnsorganisatie DOCK en vereniging Dwarsverband. Zij kunnen je ondersteunen met kennis, middelen en ervaring. Zo kun je je initiatief stevig neerzetten.

Gemeente Utrecht:

De gemeente is opdrachtgever en subsidieverstrekker en beoordeelt het ondernemersplan dat je gaat maken. Het plan vormt de basis waarop ze jou de (financiële) ruimte geeft om te komen tot een speeltuin in zelfbeheer. Een vast contactpersoon van de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling (MO) is je officiële aanspreekpunt. Deze kan je alles vertellen over het ondernemersplan, de beleidskaders en de belangrijke stukken voor de subsidieaanvraag. Deze beoordeelt de ingediende plannen. Ook de afdeling Vastgoed Exploitatie (VGE) is een belangrijke partner vanuit de gemeente. Deze afdeling is verantwoordelijk voor het technisch beheer bij de speeltuinen die (nog) niet volledig in zelfbeheer zijn.

DOCK:

DOCK is de welzijnsorganisatie in de stad en werkt samen met en ondersteunt initiatieven van inwoners. DOCK beheert de speeltuinen die (nog) niet in zelfbeheer zijn. In het proces naar zelfbeheer draagt DOCK het beheer van de speeltuin over aan jouw initiatief. Hierbij gaat ze met jou als bewonersinitiatief een partnerschap aan. De medewerkers van DOCK helpen je de speeltuinbezoekers en de buurt te betrekken bij je initiatief. Ook hebben zij een adviesrol op je plan, ze kennen de speeltuin als geen ander en weten goed wat er allemaal komt kijken bij het beheer van deze speeltuin. Graag werken ze met jou samen voor een zorgvuldige en warme overdracht.

Dwarsverband:

Dwarsverband is de vereniging van speeltuinen (en buurthuizen) in zelfbeheer in Utrecht. De leden hebben zelf veel kennis en ervaring over zelfstandig beheer van Utrechtse speeltuinen, die eerder dit proces doorlopen hebben. Ze kunnen je advies op maat geven, ondersteunen bij het schrijven van je ondernemersplan en in contact brengen met andere zelfstandige speeltuinen om kennis en ervaring uit te wisselen. Vrijblijvend, als jij zelf aangeeft hier behoefte aan te hebben.

ORIËNTATIEFASE

In deze fase maak je kennis met alle betrokkenen en onderzoek je de mogelijkheden en haalbaarheid van het in zelfbeheer nemen van de speeltuin.

Stap 1: Lees je in

Je kunt veel handige informatie vinden om de mogelijkheden en uitdagingen van je initiatief te onderzoeken. Bijvoorbeeld over hoe de huidige speeltuinen beheerd worden, welke speeltuinen al in zelfbeheer zijn en hoe de initiatiefnemers dit aangepakt hebben. En ook over de voorwaarden waaraan je plannen en subsidieaanvraag moeten voldoen. In Bijlage 1 vind je een uitgebreide leeslijst.



Tip

- *Je hebt tijd nodig om het speeltuinbeheer goed te leren kennen maar je hoeft niet alles zelf te bedenken. Maak gebruik van de kennis en ervaringen van eerdere verzelfstandigde speeltuinen.*

Stap 2: Ga in gesprek met samenwerkingspartners

Ga in gesprek met Dwarsverband, DOCK en gemeente en zoek medestanders voor je plan.

- Ga in gesprek met de teamleden van Dwarsverband. Zij kunnen je vertellen over wat het betekent om een speeltuin zelf te beheren en te besturen, je in contact brengen met andere speeltuinen in zelfbeheer en helpen om je ideeën te concretiseren. Ook kun je via Dwarsverband voorbeeldplannen van andere speeltuinen lezen.
- Ga in gesprek met de medewerkers van de speeltuin. Maak kennis met elkaar, bespreek de huidige en de nieuwe plannen en visie. Probeer te komen tot een aantal werkafspraken en een tijdslijn.
- Zoek medestanders, andere enthousiastelingen die met je mee willen denken en misschien ook een actieve rol willen vervullen binnen je initiatief, zoals die van vrijwillig bestuurslid of speeltuinmaker.
- Beschrijf in het kort wat je plannen zijn(A4). Dit hoeft nog geen uitgewerkt plan te zijn, maar een schets van je ideeën. Dit vormt de basis van je ondernemersplan.
- Als je Dwarsverband en DOCK hebt gesproken en graag verder wilt gaan met het proces, ga je in gesprek met de contactpersoon bij de gemeente om je initiatief kenbaar te maken. Je doet dit op basis van het beknopte plan dat je hebt ontwikkeld.



Tips

- *In deze fase kun je een aantal momenten afspreken om mee te lopen met de speeltuinmaker(s) van de speeltuin, om te zien wat er al gebeurt en hoe de dagelijkse praktijk werkt. Je krijgt een beeld bij de kinderen die de speeltuin bezoeken en welke (nog) niet. Je kunt dan beter inschatten hoe en waar je initiatief van toegevoegde waarde kan zijn.*
- *Organiseer samen met de contactpersoon bij de gemeente een gesprek met alle partners. Besluit in dit gesprek gezamenlijk om de speeltuin wel of niet te verzelfstandigen. Wanneer jullie een positief besluit nemen, gaan jullie samen van start om de overgang naar zelfbeheer te realiseren. Onderhoud het contact met alle betrokkenen gedurende het hele proces en communiceer zorgvuldig.*
- *Werk de reacties en informatie die je in de gesprekken ophaalt verder uit en begin met een concept ondernemersplan. Zie voor de opzet bijlage 2.*

PARTICIPATIEFASE

In deze fase betrek je belanghebbenden om te horen wat zij belangrijk vinden in de speeltuin en wat er volgens hen nodig is om het proces naar zelfbeheer te versterken.

Stap 3: Ga in gesprek met de speeltuin en de buurt

Ga in gesprek met bezoekers (ouders en kinderen), buurtbewoners, vrijwilligers, direct omwonenden, belanghebbenden (kinderopvang, sportpartners, scholen) om te horen wat zij belangrijk vinden en waar zij enthousiast van worden. Houd vooral rekening met de belangrijkste doelgroep: kinderen van 4-12 jaar. Vertel over je ideeën, geef ruimte om hierop te reageren en vul je plannen aan met de ideeën en wensen van de bezoekers en belanghebbenden. Op deze manier ontstaat er draagvlak in de buurt.

Hoe pak je dit aan?

- Voer individuele gesprekken met alle betrokkenen over je plannen en ideeën en over die van hen.
- Organiseer een buurtbijeenkomst op de speeltuin en nodig ook de gemeente, DOCK en Dwarsverband uit. Geef vooraf veel bekendheid aan de bijeenkomst met posters, flyers, etc. Kinderen, bezoekers, buurtbewoners en partners kunnen meepraten over de toekomst van de speeltuin. Vraag naar hun wensen en behoeften.
- Vertel over je plannen en bied de mogelijkheid om daarop te reageren.
- Vertel de aanwezigen hoe je hen informeert over hoe je hun wensen en ideeën verwerkt in je plannen en over de vervolgstappen.
- Merk je dat niet iedereen blij is met de plannen? Blijf in gesprek met alle betrokkenen en laat zien hoe je de inbreng van de buurt verwerkt in je plannen. Je kunt ook bespreken met gemeente Utrecht, DOCK en Dwarsverband wat je samen met hen kunt doen om het draagvlak te vergroten.



Tips

- Kijk op de kennisbank van Dwarsverband bij [verzelfstandigen speeltuin](#) voor links naar mogelijke vormen van draagvlakmeting.
- De speeltuinmakers en medewerkers van DOCK kunnen je helpen door je actief aan mensen voor te stellen.

FASE VOOR ONDERNEMERSPLAN EN SUBSIDIEAANVRAAG

In deze fase kies je een passend niveau van zelfstandig beheer, schrijf je je definitieve ondernemersplan en dien je vervolgens een subsidieaanvraag in.

Stap 4: Kies het niveau van zelfstandig beheer

We onderscheiden drie verschillende niveaus van zelfstandig beheer. Bij de overgang naar zelfstandig beheer van de speeltuin maak je de keuze welk niveau op dat moment passend is. Het uiteindelijke doel is dat de speeltuin volledig in zelfbeheer is. Dit kan gefaseerd plaatsvinden. Elk niveau van zelfstandig beheer brengt specifieke verantwoordelijkheden en bijbehorende financiële middelen met zich mee.

Niveau 1: Sociaal beheer

Niveau 2: Sociaal én technisch beheer

Niveau 3: Sociaal beheer én technisch beheer inclusief speeltoestellen en gebouw

Niveau 1: Sociaal beheer

Bij sociaal beheer ben je verantwoordelijk voor de professionele inzet van de speeltuinmakers en vrijwilligers van de stichting.

Zij “runnen” de speeltuin en zorgen voor de invulling van activiteiten en openstelling van de speeltuin. Dat betekent dat je werkgever wordt. Denk goed na over de personele inzet. Welke functies vind je nodig voor de uitvoering van je initiatief? Gaan de huidige speeltuinmakers hier een rol in spelen, heb je iemand anders op het oog of ga je zelf de rol van speeltuinmaker vervullen? Welke vaardigheden en ervaringen zijn voor jouw initiatief belangrijk? Een sterk team is de sleutel tot succes. De speeltuinmaker treedt in dienst van het vrijwillige bestuur van de stichting en wordt ingeschaald conform de CAO Sociaal Welzijn. Het is belangrijk om de uitvoerende en bestuurlijke rollen te scheiden als de speeltuin daadwerkelijk zelfstandig wordt.

Mogelijke acties bij sociaal beheer zijn:

- Denk na over wat het betekent om als initiatiefnemer werkgever te zijn. Gaan de speeltuinmakers mogelijk in dienst, en zo ja, welke inschaling is van toepassing op hun functies? Of is het mogelijk om ze in te huren (als ZZP'er)? Welke werkgevers- en werknemersverzekeringen zijn nodig?
- Win juridisch advies in op het recht van overgang van onderneming. Dit houdt in dat de huidige werknemers in sommige gevallen het recht hebben om te blijven wanneer de dienstverlening van een bedrijf of organisatie (deels) wordt overgenomen.

Niveau 2: Sociaal én technisch beheer

Bij dit niveau valt naast het sociaal beheer ook een deel van het technisch beheer onder jouw verantwoordelijkheid.

De speeltuinlocatie heeft een gebouw en een buitenspeelruimte voor spelen en ontmoeten. Als stichting draag je zorg voor het gebouw en de buitenspeelruimte. Denk bijvoorbeeld aan groenbeheer, schoonmaak, onderhoud van (bij)schuurtjes, hekken en bestrating, etc. Ook zijn er speeltoestellen buiten het gebouw die dagelijks schoon, goed onderhouden, veilig en heel moeten zijn. Bij dit niveau van beheer is het streven dat de stichting en de afdeling Vastgoed Exploitatie (VGE) van de gemeente samen het beheer regelen. Zo versterk je de betrokkenheid en het gevoel van medeverantwoordelijkheid. Op dit niveau blijft de gemeente hiervoor de eindverantwoordelijke.

- Stem af met de contactpersoon van de afdeling VGE over contracten en diensten die onder de verantwoordelijkheid van de nieuwe stichting komen. Denk bijvoorbeeld aan schoonmaak, groen & grijs en of klein technisch onderhoud aan het gebouw.
- Vraag de demarcatielijst ¹ op bij VGE om inzicht te krijgen in processen en verantwoordelijkheden die horen bij het overnemen van technisch beheer.
- Ga na welke verzekeringen nodig zijn.

Niveau 3: Sociaal beheer én technisch beheer inclusief speeltoestellen en gebouw

Bij dit niveau heb je ook de verantwoordelijkheid voor de speeltoestellen en het gebouw. De speeltuin is dan volledig in zelfbeheer.

Voor zaken als gebouwtjes, speeltoestellen, hekwerken, beplantingen en verhardingen wordt een 'huurafhankelijk recht van opstal' (HARVO) opgesteld. Deze overeenkomst geeft duidelijkheid over verantwoordelijkheden van de speeltuinorganisatie en de gemeente.

- Stem af met de contactpersoon Stadsbedrijven VGE voor contracten en diensten die onder de verantwoordelijkheid van de nieuwe stichting komen.
- Kijk in de demarcatielijst om inzicht te krijgen in verantwoordelijkheden en processen die horen bij het aangaan van de HARVO.
- Ga na welke verzekeringen nodig zijn.



Tips

- *Bespreek je ideeën met Dwarsverband en DOCK om keuzes te maken over het niveau van beheer, de begroting, etc.*
- *Gebruik bestaande kennis en expertise over werkgeverschap en verzekeringen van Dwarsverband.*

¹ Een demarcatielijst is een lijst met bouwkundige en installatie-technische zaken die tot een gehuurde woning of bedrijfsruimte behoren en waarover afspraken worden gemaakt onder wiens verantwoording het onderhoud (zoals klachtenonderhoud) van deze zaken valt.

Stap 5: Schrijf het ondernemersplan

Nu je je bewust bent van je mogelijke rol als werkgever en de keuze gemaakt hebt voor het niveau van zelfbeheer, kun je het ondernemersplan concretiseren en definitief maken.

- Werk de inhoudelijke plannen verder uit op basis van de opgehaalde informatie en reacties. Omschrijf hoe je het werkgeverschap vorm gaat geven, voor welk niveau van zelfbeheer je kiest en hoe je dit wil doen. Verwerk dit alles in het ondernemersplan.
- Neem een overgangsperiode op in het plan voor de overdracht van DOCK naar het nieuwe initiatief. Je kunt bijvoorbeeld afspraken maken over detachering van de medewerkers.
- Stem vervolgens af met de gemeente of het ondernemersplan voldoet aan de eisen en wat je eventueel nog moet aanvullen of verbeteren voordat je het ondernemersplan als basis voor de subsidieaanvraag kunt gebruiken. Stem ook de planning en tijdslijn goed af.
- De gemeente neemt een besluit over het ondernemersplan. Bij goedkeuring kun je het ondernemersplan gebruiken als basis voor de subsidieaanvraag.



Tip

- Laat in het ondernemersplan zien dat er draagvlak is in de buurt.

Stap 6: Richt een stichting op en dien de subsidieaanvraag in

Is je ondernemersplan goedgekeurd door de gemeente? Richt dan een rechtspersoon op en maak je ondernemersplan geschikt voor de subsidieaanvraag op basis van de gesprekken die je hebt met de gemeente.

- Alleen rechtspersonen kunnen een subsidieaanvraag indienen. Zelfstandige speeltuinen kiezen meestal voor een stichting. Een zelfstandig en onbezoldigd bestuur gaat de stichting leiden. Werf bestuursleden en schrijf deze in bij de Kamer van Koophandel. Stel statuten op met hulp van een notaris en stuur deze mee bij de subsidieaanvraag.²
- Pas het bestaande ondernemersplan aan door een gedetailleerde begroting en een uitgewerkt activiteitenplan voor het komende jaar toe te voegen. Daarin beschrijf je wat je daadwerkelijk met de mogelijke subsidieverstreking gaat doen.
- De subsidieaanvraag gaat via het subsidieportaal van de gemeente. Hiervoor is een **E-herkenning** nodig. Vraag het bestuur dit tijdig aan te vragen.
- Heb je aan alle voorwaarden voldaan? Dan kun je in overleg met de gemeente de subsidieaanvraag indienen. Over het algemeen vindt de overname plaats op 1 januari van het eerstvolgende jaar. Dit betekent dat de subsidieaanvraag voor 1 oktober ingeleverd moet zijn, tenzij je andere afspraken met de gemeente en DOCK hebt gemaakt.

² Hier zijn kosten aan verbonden. Om het proces te faciliteren biedt DOCK aan deze kosten te betalen, als dat nodig is.

OVERNAMEFASE

In de laatste fase neem je het sociaal beheer over van DOCK en mogelijk ook het technisch beheer van VGE.

Stap 7: Ga van start

Wanneer de gemeente de subsidieaanvraag heeft goedgekeurd, kun je daadwerkelijk starten met je initiatief. Je houdt daarbij rekening met de afspraken die je gemaakt hebt met de gemeente en DOCK en met hun eventuele voorwaarden. DOCK helpt de eerste periode met de overgang, het inwerken van de medewerkers en het overdragen van haar netwerk.



Tips

- Vier de goedkeuring van je aanvraag met een feestje op de speeltuin en betrek de buurt hierbij.
- Besteed aandacht aan communicatie met de buurt. Zorg voor duidelijke en handige openingstijden, een website en wellicht een eigen logo.
- Zorg dat bestuursleden regelmatig aanwezig zijn in de speeltuin zodat de bezoekers hen leren kennen.
- Word lid van Dwarsverband en maak verbinding met de andere beheerde speeltuinen voor uitwisseling van bestaande kennis en expertise over zelfbeheer.
- Kijk welke organisaties jouw speeltuinorganisatie verder nog kunnen ondersteunen zoals Jantje Beton, Speelplan, Speeltuinbende, etc.



Bijlage 1: Achtergrondinformatie

Belangrijke gemeentelijke beleidsdocumenten

- **Beleidsregel beheerde speeltuinen**
Hierin lees je welke subsidie beschikbaar is en aan welke voorwaarden een subsidieaanvraag moet voldoen.
- **Beleidskader beheerde speeltuinen: speelruimte maken we samen**
Hierin lees je onder andere over het hart van de speeltuin met bijbehorende kwaliteitseisen, dit is essentieel voor je ondernemersplan en subsidieaanvraag.
- **De Algemene subsidieverordening**
- **Voorwaarden goed bestuur Utrecht**
- **Format begroting:**
Hierin zie je de verschillende rubrieken zoals kosten voor sociaal beheer, onderhoud en vervanging en technisch onderhoud. De bedragen hierin veranderen jaarlijks. De gemeente past het format jaarlijks aan. Je kunt het format vinden op de kennisbank van Dwarsverband. Check of het de laatste versie is.

DOCK

Je kunt bij DOCK het speeltuinjaarplan opvragen van de speeltuin, die je in zelfbeheer wil nemen. Daarin staan de huidige plannen en doelen van de speeltuin voor het komende jaar.

Dwarsverband

Op de website van Dwarsverband staan verschillende documenten die helpen bij de verschillende stappen die nodig zijn in het proces: <https://www.dwarsverbandutrecht.nl/speeltuinen/verzelfstandigen-speeltuin/>

Via Dwarsverband kun je voorbeeldplannen opvragen van speeltuinen in zelfbeheer, inclusief begroting.

Bijlage 2: Format Ondernemersplan (januari 2025)

- Op te vragen bij Dwarsverband -

1. Inleiding

Beschrijf hier de beoogde speeltuin in zelfbeheer. Wat is het speciale thema van de speeltuin? Op welke manier houdt je rekening met het beleidskader beheerde speeltuinen en de bijbehorende publieke eisen en functies? Geef een korte toelichting op het ondernemersplan.

2. Missie, visie en doelstellingen

Beschrijf wat de bijbehorende missie, visie en doelstellingen zijn.

3. Draagvlak en draagkracht

Beschrijf hier hoe je kinderen van 4-12 jaar, maar ook ouders, bezoekers, mogelijke vrijwilligers van de speeltuin, direct omwonenden, belanghebbenden (kinderopvang, sportpartners, scholen) en bewoners van de buurt hebt betrokken bij je initiatief. Hoe hebben zij hun ideeën en wensen naar voren kunnen brengen en hoe heb je deze opgenomen in het plan? Waarom en hoe kan de verandering naar zelfbeheer succesvol verlopen in deze buurt?

4. Activiteiten

Beschrijf:

- beoogde toekomstige activiteiten en openingstijden
- hoe je gaat zorgen voor goede communicatie en publiciteit met de buurt

5. Kwaliteitseisen

In het beleidskader 'Beheerde Speeltuinen: Speelruimte maken we samen' staan kwaliteitscriteria waar speeltuinen minimaal aan moeten voldoen.

Beschrijf bij elk criterium hoe je dit vormgeeft:

- het hart
- levendig
- mensen
- inrichting en voldoende speelwaarde
- technisch beheer, onderhoud en huurovereenkomst
- pedagogisch speelklimaat
- bestuur en sociaal ondernemerschap
 - organisatie en rechtsvorm
 - bestuur
 - samenwerkingspartners
 - algemene gegevens van de stichting

6. Gebruik en beheer

Beschrijf een (globale) planning van het proces naar zelfbeheer van de speeltuin. Voor welk niveau van zelfstandig beheer kies je? Welke stappen ga je zetten, hoe gaat de transitie plaatsvinden?

7. Financiën

Beschrijf een financieel exploitatieplan (inclusief globale begroting)